

SPIS TREŚCI

Wstęp	13
I. Bajki	21
1. Narzeczony-diabeł	21
2. Diablica żoną	28
3. Diabeł parobkiem u gospodarza	29
4. <i>Diabeł odszedł, wódka została</i>	37
5. Gospodarz parobkiem diabła	39
6. Diabeł czeladnikiem u kowala	42
7. Diabeł oszukany przy podziale płonów	44
8. Jak chłop u diabła pieniądze pożyczał	46
9. Jak chłop chciał kupić diabła	47
10. O dziewczynie, za którą diabeł przadł	48
11. O diabelskim sądzie	50
12. Wyprawa do piekła po cyrograf	51
13. Głupi na służbie u czarnoksiężnika	53
14. Skarby w uchu Baby Jagi	58
15. O przeklętej pannie	60
16. Strachy w pałacu	62
17. Jak chłopak szukał strachów	63
18. Śmierć – kumą	75
19. O garncarzu i Śmierci	81
20. O Madeju	82
II. Podania i legendy	86
21. Zakłęte wojsko	86
22. O zapadniętej karczmie	86
23. O bednarzu, który zapisał syna diabłu	86
24. Kapliczka w miejscu ukazania się Matki Boskiej	88
25. Święty Michał ze złymi duchami wojował	88
III. Opowieści wierzeniowe	88
26. <i>Diabeł niesie chłopą górą</i>	88
27. Chłop wiezie diabła na sprzedaż	89
28. Diabeł gra w karty	92
29. Diabeł przynosi trupa	93
30. W domu zamieszkał diabeł	93
31. <i>Diabeł jedzie na Żydzie</i>	94
32. <i>Diabeł nie skusi, a baba musi</i>	95
33. Diabeł żeni się z babą	98
34. <i>Rokita, Rokita, przyszła do ciebie kobita</i>	100
35. Baba gorsza od diabła	102
36. Sąsiad jak diabeł	102
37. O koniu-diabie	103
38. Diabeł w kapeluszu i wiatr	103
39. Diabeł jako pan w kapeluszu	103
40. Diabeł pali papierosa	104
41. Jak muzykanci grali na diabelskim balu	105

42. Muzykant z diabłem trzymał	105
43. Magiczna moc muzyków	106
44. Diabły stawiają przeszkody w lesie	107
45. Końskie łąno zamiast złotego zegarka	107
46. Kiełbasa i kaszanka od diabła	108
47. Jak diabła łapali na różaniec	108
48. Służąca diabła <i>uświęciła</i>	109
49. Jak diabeł opętał dziewczynę w Detroit	109
50. Diabeł w Dołhobrodach	110
51. Diabeł przy moście	111
52. Diabeł na czerwono ubrany	111
53. Diabeł przysiadł chłopu sukmanę	112
54. Jak diabeł przestraszył się imadła	113
55. Jak panna przywołała diabła w andrzejki	114
56. Diabeł przywołany czarnoksiężką sztuką	114
57. Kot i smuga ognia	115
58. Diabeł wskoczył na furę	116
59. Diabelski zając	116
60. Diabeł w postaci barana	117
61. O człowieku i jego diable	118
62. Diabeł i Wojciech	118
63. O pasieczniku, który miał konszachty z diabłem	119
64. Niesolona kasza dla czarnego kota	122
65. O Mazuryku, który miał <i>chowańca</i>	123
66. <i>Domowej</i> – zły duch	124
67. <i>Chowaniec</i> – czarny kot	124
68. <i>Chowaniec</i> broni przed złodziejami	125
69. Pasiecznik i diabeł	125
70. Diabeł skakał z ula na ul	126
71. <i>Zbieram użytek, ale wszystkie</i>	127
72. Sąsiadka czarownicą	128
73. Czarownica odbiera mleko krowom	130
74. <i>Czarownica lata po miedzach i zioła zbiera</i>	130
75. Czarownica zbiera rosę	131
76. Czarownica psuje mleko	132
77. Czarownica bieli studnię	132
78. Czarownica zadaje <i>plączki</i>	133
79. <i>Plączki – lalki pokręcone ze szmatek</i>	134
80. Hak w progu stajni w ochronie przed czarownicą	134
81. Gotować szpilki w ochronie przed czarownicą	135
82. Spalone włosy czarownicy <i>odejmują uroki</i>	135
83. <i>Krowa dostała uroki</i>	136
84. O wrózu	137
85. Owczarz	138
86. Owczarz i diabelskie skrzypce	138
87. <i>Płanetnik</i> wyprowadza szczury	139
88. <i>Płanetnik</i> przeprowadza chmury	140
89. <i>Czarownik</i> popadł na czarownicę	140
90. Czary na weselu	140
91. Siódma córka <i>idzie na zmory</i>	141
92. Jak kobyłę zmora dusiła	142

93. Zmora zaplata koniom grzywy	143
94. Jak mara <i>dusowała</i> chłopą	143
95. Święcona woda na zmore	144
96. Ze zmyry – prześliczna panna	145
97. Jak dziedzic łapał <i>marę</i>	145
98. Zamiast <i>Maria – mara</i>	148
99. Duch dziedzica w postaci <i>zająca</i>	149
100. Duch dziedzica na polanie w lesie	149
101. <i>U nas te ogniki chodzili</i>	150
102. <i>Są złe duchy</i>	150
103. <i>Złych duchów nie odpędzi</i>	150
104. O duchu na Sanie	151
105. O duchu sąsiadki	151
106. Duch Szczepańskiej	151
107. Dusza w postaci konia	152
108. Dusza czegoś potrzebuje	153
109. O wywoływaniu duchów	153
110. <i>Potępieniec jest jak Zły</i>	154
111. Pokutująca dusza i żołnierz	154
112. Niania wybawiła pałac od strachów	155
113. Dwie świecek na stodole	156
114. Strachy w lesie	156
115. Strachy po sąsiedzku	156
116. <i>Myslałam, że to strach</i>	157
117. Duch kobiety przędzie len	157
118. Nieczyste miejsce	158
119. Strachy na cmentarzu	159
120. Tłuczenie garnkami	160
121. Wyświęcanie mieszkania od strachów	160
122. W mieszkaniu <i>rzucało, tłuło</i>	160
123. Strachy i kreda święcona	161
124. Strzelba nabita paciorkami różańca odpędza strachy	162
125. Strach tańczy koło ognia	163
126. O strachu w lesie	163
127. <i>Błąd mnie się czepił</i>	164
128. Zapadły młyn i strachy	165
129. Wóz i czterech panów	165
130. Pan w kapeluszu nocą na moście	166
131. Strachy na moście	166
132. Strachy na moście w Jarczówku	166
133. Kobieta w nocy przy mostku	167
134. Strach na sośnie	168
135. O uciekającym kłębkowi nici	168
136. <i>Byczy też mi się pokazał</i>	169
137. <i>Z latarką chodzi coś po wsi</i>	169
138. Czarne psisko przy Wieprzu	170
139. <i>Pałę oddał i przestał straszyć</i>	171
140. <i>U Kaspra Michałowskiego straszły</i>	172
141. Strach wyrzuca na izbę garnek złota	174
142. Spotkanie leśnika ze strachem	175
143. Panicz w lesie	175

144. O błędzeniu w lesie w dniu świętego Piotra i Pawła	176
145. Jak podróżny przegonił stracha z kościoła	177
146. O strachu we dworze w Łuszczowie	177
147. Podróżny i strach we dworze	178
148. Jak chłop szukał strachów	179
149. O strzyżeniu pokutującej panny	179
150. Odważna panienska i pan w kapeluszu	180
151. Kot przy mostku	180
152. Ślubny pierścionek i strachy	181
153. O duchu zabitego gospodarza	181
154. Spotkanie z nieboszczykiem	181
155. Trzy ruble oddał, skończyło się świecenie w chałupie	182
156. Światło w nocy chodziło	182
157. Dawniejsze ludzie strachy mieli rozmaite	183
158. Wychodzi coś białe z sadku	184
159. Przychodzę – gałąź leży	184
160. Zamiast stracha worek z kartoflami	185
161. Stara panna chciała go nastraszyć	185
162. Beczka na dół – duchy są	185
163. Duchy chodzą	186
164. Pieniek zamiast chłopca w kapelusie	186
165. Kot uciekł, dzbanek się rozbił	187
166. A to płachta – i po strachu	187
167. O chłopaku, który chciał uderzyć zajaca	188
168. Kobieta w bieli i jałówka	188
169. Kobieta w bieli przy torach	188
170. O postaci w bieli	189
171. Spotkanie z czarnym psem	190
172. Taniec u nieboszczyka	190
173. Śmierć za drzwiami	192
174. Chłop przynosi Śmierć do wsi	192
175. Chłop podwozi Śmierć	193
176. Śmierć patrzyła w stronę babki	193
177. Śmierć przyszła po Podolaczkę	195
178. Śmierć przyszła po wujenkę	195
179. Śmierć przyszła oknem	196
180. Biała postać ukazuje się przed śmiercią	196
181. Przy śmierci o duszę się szarapali	196
182. Przed śmiercią jakby koń przeleciał	197
183. Koń przeczuwa śmierć	197
184. Dziedziczka s płaca krzywdy po śmierci	197
185. O złodzieju, który po śmierci chodził po wsi	198
186. Przepraszanie zmarłej sąsiadki	199
187. Zmarli krewni przychodzą po konających	200
188. Zmarła teściowa przyszła po stryja	201
189. Zmarły stryj przyszedł do mnie	201
190. Zmarły stryj przy stole różaniec przekłada	203
191. Zmarła babka przychodzi do żywych	204
192. O synu tragicznie zmarłym	205
193. Na sierotach to świat stoi	206
194. Zmarła matka przychodzi do dziecka	209

195. Zmarła matka przyszła do córki	209
196. Zmarły ojciec przychodzi do dziecka	210
197. Dusza sąsiadki przychodzi do domu	211
198. <i>Dusza po kałużkach chodziła</i>	211
199. Zmarła córka nosi łzy w dzbanku	212
200. Przed zmarłym synem <i>kwiatkami wysypane</i>	212
201. O duszy ojca	213
202. „Anioł Pański” przy łóżku umierającego ojca	213
203. Kobieta rozpacza po śmierci córki	213
204. O upiorze, który <i>stał się z człowiekiem</i>	214
205. Umarły <i>zaświadczył na sądzie</i>	214
206. <i>Wstańcie umarli, będziecie żarli</i>	214
207. <i>Nieboszczyki chodzą w Zadzuski</i>	215
208. O wymodleniu sobie <i>szczęśliwej śmierci</i>	216
209. Urok zadany przez odrzuconego narzeczonego	216
210. O gospodarzu i żmii	217
211. Żmija jak <i>ditko</i>	218
212. <i>Szleje od konia</i> pomocne w leczeniu uroków	218
213. <i>Przy urokach przez uprzęż przesadzać</i>	219
214. Zamawianie od wiatru	219
215. <i>Od kołtuny byli zamawiacze</i>	221
216. Wir powietrzny unosi dziewczynkę	224
217. <i>Goły topielnik pokazał rękę</i>	224
IV. Opowieści żartobliwe	225
218. <i>Tutaj jest prawdziwe piekło</i>	225
219. Jak ksiądz Kordeczka ostrzegął chłopą przed diabłem	226
V. Opowieści o snach	227
220. <i>Jak ci jest na obczyźnie?</i>	227
221. Sen o czyścicu	227
222. Zapowiedź śmierci kuzyna	227
VI. Relacje potoczne, zapisy wierzeń i opisy praktyk	228
223. Złe dusze pokutują w starych drzewach	228
224. O drzewach, pod którymi straszy	228
225. Topola, wierzba, olcha – diabelskie drzewa	228
226. <i>Śmieje się jak diabeł w suchej wierzbie</i>	228
227. Diabeł w postaci żaby	229
228. <i>Gacek i diabeł</i>	229
229. Gdy konie grzęzną, to sprawka diabła	229
230. Skąd diabeł wziął się na świecie	229
231. <i>Diabeł obrócił się w węża</i>	230
232. Kim jest diabeł	230
233. Jak inaczej można mówić na diabła	230
234. Hierarchia diabłów	231
235. <i>Antykryst na łańcuchu uczeplony</i>	231
236. <i>Najgorsze diabły są na łańcuchach poczepiane</i>	231
237. O piekle i jego mieszkańcach	231
238. Z piekielnej mazi nikt się nie wydostanie	232
239. <i>Święty Eliasz diabłów bije</i>	232
240. Człowiek jak diabeł	233

241. Jak wygląda diabeł	233
242. Gdzie diabeł przebywa	233
243. Diabeł kusi człowieka	234
244. Jak ustrzec się przed diabłem	235
245. Jakiej płci jest diabeł	235
246. Jak długo żyje diabeł	235
247. Jak można przywołać diabła	236
248. Czy diabłu można coś zawdzięczać	236
249. Komu diabeł pomaga	236
250. Czy diabła można zlikwidować	236
251. <i>Po zachodzie słońca to diabeł pomaga</i>	236
252. <i>Po zachodzie słońca pracuje się dla diabła</i>	237
253. Bogaty ma konszachty z diabłem	237
254. O północy można zobaczyć diabła	237
255. <i>Diabeł wszystkim będzie</i>	237
256. <i>Diabeł miał wolność, a potem ograniczony</i>	237
257. <i>Południca łapie dzieci</i>	238
258. <i>Południca pokazuje się w południe</i>	239
259. <i>Wielkoludy</i> – ludzie wysocy	239
260. <i>Bohinie</i> – kobiety grube, które piersiami prały	239
261. Siódma córka – zmorą	239
262. Zmora plecie warkocze koniom	239
263. <i>Dobry koń nie miał zmyry</i>	240
264. <i>Zmora przydusi, że nie można tchu złapać</i>	240
265. <i>Zmora tcha</i>	240
266. <i>Nocule ludzi dusiły</i>	240
267. <i>Nocula</i> przyszła do konia	240
268. Lusterko chroni przed zmorą	241
269. Miotła na zmoreę	241
270. Bat maczany w smole chroni przed zmorą	242
271. Szczotka w ochronie przed marą	242
272. <i>Geometra źle pomierzył i ogniki latały</i>	242
273. <i>Kiedyś ogniki chodzili</i>	243
274. Światła na łąkach i dołach	243
275. <i>W moczarach strzyga wrzeszczy</i>	244
276. Zamiana w wilkołaka	244
277. <i>Wilkołak to taki stwór</i>	244
278. Zły człowiek za żywota – będzie złym i po śmierci	245
279. Wilkołak – człowiek o zwierzęcych cechach	245
280. O miejscu zwanym Łysą Górą	245
281. Czarownica robi masło o dwunastej w nocy	246
282. Od czarownicy ludzie się odwracają	246
283. Czarownice i <i>dni krzyżowe</i>	246
284. W Wielkanoc czarownice biją się <i>maśniczkami</i>	247
285. Czarownice zabierają krowom mleko	247
286. Czarownica może <i>oczarować krowę</i>	248
287. <i>Czarownica mogła wejść w wymię krowy</i>	248
288. Czarownica kładzie szpilki na <i>powązkę</i>	248
289. Czarownica może <i>narzucić krosty na człowieka</i>	248
290. Czarownica zbiera zioła	249
291. <i>Spod zmarłej czarownicy mleko ciekło</i>	249

292. Popatrzy, zadziwi się, pochwali i urzeknie	249
293. Ktoś uroku dał przez szybę	250
294. Odrzucanie uroków przez spluwanie	250
295. Przy uroku kładą na podłogę	251
296. Zmywanie uroku spódnicą	251
297. Obmywanie krów od uroku	252
298. Ochrona upraw przed urzeczeniem	252
299. Jak uchronić dziecko przed urokami	252
300. Dziecko odstawione od piersi podatne na uroki	253
301. Czerwone wstążki ochronią przed urokami	253
302. Trzy węzłki na bacie w ochronie przed urokami	253
303. Poświęcone rzeczy chronią przed urokiem	254
304. Wianeczki w leczeniu uroków	254
305. O urzeczonej krwi	254
306. Chomąto i ślubna spódnica w leczeniu uroków	254
307. Przy uroku <i>po kątach wyświęcają</i>	255
308. O odpędzaniu uroków od ludzi i zwierząt	255
309. Węgle spod kuchni w leczeniu uroków zadanych dziecku	255
310. Węgielki w sprawdzaniu zadanego uroku	256
311. Wylewanie jajka nad dzieckiem	256
312. Pieluszka przerzucona przez dach w leczeniu uroków	256
313. <i>Cofanie uroku</i>	256
314. Przy urokach <i>kiecke na lewe strone nalożyć</i>	256
315. Najstarsze dziecko odczynia uroki	256
316. <i>Czym cię urodziła, tym cię wyleczyła</i>	257
317. Spalanie święconego lnu w leczeniu uroków	259
318. Zlizywanie uroków	259
319. O kobiecie, która rzucała urok na krowy	259
320. Stara kobieta i urok	260
321. Odmawianie <i>paskudnika</i>	260
322. <i>Nie wierzę w strachy</i>	260
323. Sypanie makiem i modlitwa, żeby strachy odeszły	260
324. O zamawianiu <i>róży</i>	260
325. O zamawianiu chorób u ludzi i zwierząt	262
326. O zdejmowaniu kołtuna	262
327. O leczeniu <i>przestrachu</i> u dzieci	263
328. Okadzanie zabitą <i>łaską</i>	263
329. Zażęgnywanie kością bolącego miejsca	264
330. <i>Ktoś mu tej choroby zadał</i>	264
331. Zakaz leczenia uroków	264
332. <i>Wiatr wykrzywił dziecku głęę</i>	265
333. Co to znaczy <i>zażęgnąć ogień</i>	265
334. <i>Śmierć się wróciła</i>	265
335. Duch zmarłego do roku jest w gospodarstwie	265
336. Na Dzień Zaduszny zmarli wychodzą z grobu	265
337. Dusza chodzi po świecie	266
338. <i>Zmarły przez miesiąc się ukazuje</i>	266
339. Zmarła matka dziecko kołysze	266
340. Duch Sapięhy na zamku	267
341. Skąd się biorą duchy	268
342. Strachy koło cmentarza	268

343. Strachy o dwunastej w nocy	268
344. O błędzeniu w lesie	269
345. Zmora – zaczarowana dziewczyna	269
346. Zmora i koń	270
347. Zmora do ochrzczonych nie ma pretensji	271
348. Zmory duszą	271
349. Żywe zmory	272
350. Topielica wygląda jak kobieta	272
351. Topielec	272
352. Topielcem straszono dzieci	272
353. Rusałki i topielec	272
354. Jak jest wir, <i>diabeł się cieszy</i>	273
355. <i>Diabeł się żeni</i> – gdy ktoś się powiesi	273
356. Wisielec sprawcą burzy wiatrowej	273
357. Wir powietrzny to <i>diabeł na obiad idzie</i>	273
358. Wiatr – taniec diabła	273
359. Wiatr <i>mocny</i> i wisielec	274
360. Łaskotki łapią dzieci	274
361. Piorun trafia w nóż, a nie w budynek	274
362. Burza z piorunami – płacz dzieci niechrzczonych	274
363. <i>Domowy diabeł</i> wykluwa się z jajka na śmieciach	275
364. <i>Wychowaniec</i> – z jaja kury	275
365. <i>Chowaniec</i> – czarny diabeł na kominie	275
366. <i>Chowaniec jak czarna kura, czarny pies czy kot</i>	276
367. <i>Wychowańca, diabła mieli</i>	276
368. Twardowski na księżycu	277
369. <i>Planetnik z chmur wnioskuje</i>	277
370. <i>Planetnik chmury rozpędza</i>	277
371. Dziadek laską porozganiał chmury	277
372. <i>Planetnik cierpi na reumatyzm</i>	278
373. <i>Owczarz – paneczek w kapeluszu</i>	278
374. Z owczarzem lepiej nie zaczynać	278
375. <i>Owczarze zaklęcia mieli</i>	278
376. <i>Owczarze taką moc mieli</i>	278
377. W środku ziemi jest piekło	279
378. W piekle jest ciepło	279
VII. Zamówienia	279
379. Odczynianie uroków nad złym mężem	279
380. <i>Uroki, uciekajcie w skoki</i>	279
Wykaz badanych miejscowości	281
Wykaz informatorów	284
Wykaz taśm	290
Indeks przedmiotowy (z odesłaniem do numerów tekstów)	295